

HÜSEYİN AKKAYA’NIN AYNADAN GEÇEN ŞİİRLER İSİMLİ KİTABINDAKİ “AYNALI HÜZÜN” ŞİİRİNİN ÇÖZÜMLEMESİ

Sevinç AY | ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-9476-897X> | sevinc97sevinc@gmail.com

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Kastamonu-Türkiye / Graduate Student, Kastamonu University, Institute of Social Sciences, Department of Contemporary Turkish Dialects and Literatures, Kastamonu-Türkiye ROR ID: <https://ror.org/015scty35>

Atıf Bilgisi/Citation: Ay, Sevinç. “Hüseyin Akkaya’nın Aynadan Geçen Şiirler İsimli Kitabındaki “Aynalı Hüzün” Şiirinin Çözümlemesi”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 34 (Prof. Dr. Hüseyin Akkaya Armağanı) (Haziran 2025), 115-126. <https://doi.org/10.15247/1649848> / Ay, Sevinç. “Analysis of the Poem “Aynalı Hüzün” from Hüseyin Akkaya’s Book Aynadan Geçen Şiirler”. *The Journal of Ottoman Literature Studies*, 34 (In Honor of Prof. Dr. Hüseyin Akkaya) (June 2025), 115-126. <https://doi.org/10.15247/1649848>

Geliş Tarihi/Date of Submission: 02.03.2025

Kabul Tarihi/Date of Acceptance: 29.03.2025

Yayın Tarihi/Date of Publication: 30.06.2025

Değerlendirme/Peer-Review: İki Dış Hakem-Çift Taraflı Körleme/Double anonymized-Two External

Araştırma Makalesi/Research Article

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited

Benzerlik Taraması/Plagiarism Checks: Yapıldı – Turnitin

Etik Bildirim/Complaints: divanedebyatidergisi@gmail.com

Çıkar Çatışması/Conflicts of Interest: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir/The author(s) has no conflict of interest to declare

Finansman/Grant Support: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır/The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research

Telif Hakkı ve Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) lisansı altında yayımlanmaktadır/Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

ÖZET

Edebi metnin sanatsal yönünü ortaya koyma amacı güden ontolojik çözümleme, Roman Ingarden ve Nikolai Hartmann'ın tabakalar teorilerinden yola çıkılarak gelişen bu yaklaşım, metnin anlam ve yapı unsurlarını farklı varlık alanlarına göre değerlendirilir. Ingarden'a göre edebi eser, reel (gerçek) ve irreal (gerçeküstü) varlık alanları arasında bir köprü kurar. Bu bağlamda, bir edebi metni oluşturan tabakalar şunlardır; Fonetik tabaka, anlam tabakası, nesne/obje tabakası, karakter tabakası ve alın yazı tabakası.

Bu çalışmanın amacı, şiirin biçimsel ve anlamsal katmanlarını irdeleyerek, onun gerçek (reel) ve gerçeküstü (irreal) varlık alanları arasındaki konumunu ortaya koymaktır. Bu doğrultuda, şiirin ses, ritim, vezin ve kafiye gibi unsurları real varlık alanında ele alınırken; imgeler, semboller, karakterler ve olay örgüsü gibi unsurlar irreal varlık alanı kapsamında analiz edilmiştir. Bu yöntem, şiirin ontolojik boyutunu derinlemesine anlamayı, onun sanatsal yapısındaki anlam dünyasını çok katmanlı bir biçimde çözümlemeyi amaçlamaktadır.

Hüseyin Akkaya'nın şiirleri, genellikle melankolik bir atmosfer içinde, bireysel ve toplumsal gerçeklikleri irdeleyen bir yapıya sahiptir. Şair, dil ve imgeleri kullanma biçimiyle duygu yoğunluğunu artırarak okuyucunun metinle özdeşleşmesini sağlar. Şiirlerinde zaman, mekân ve birey arasındaki ilişkiyi ontolojik bir derinlikte ele alarak, bireyin varoluşsal sorgulamalarını estetik bir düzlemde işler.

Aynadan Geçen Şiirler isimli eserinden alınan "Aynalı hüzn" başlıklı şiirinin ontolojik tahlil metoduyla incelenmesinin yapıldığı bu çalışmada, şiir irreal varlık alanı ve real varlık alanına göre ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Aynadan Geçen Şiirler, Aynalı Hüzün, Hüseyin Akkaya, ontolojik inceleme metodu, hüzn .

ANALYSIS OF THE POEM "AYNALI HÜZÜN" FROM HÜSEYİN AKKAYA'S BOOK AYNADAN GEÇEN ŞİİRLER

ABSTRACT

Ontological analysis, which aims to reveal the artistic aspect of a literary text, is based on Roman Ingarden and Nikolai Hartmann's stratum theories. This approach evaluates the meaning and structural elements of a text according to different realms of existence. According to Ingarden, a literary work acts as a bridge between the real and irreal realms of existence. In this context, the layers that constitute a literary text are as follows: phonetic layer, semantic layer, object layer, character layer, and destiny layer.

The purpose of this study is to examine the formal and semantic layers of the poem and to determine its position between the real and irreal realms of existence. In this regard, elements such as sound, rhythm, meter, and rhyme are analyzed within the real realm of existence, while images, symbols, characters, and narrative structure are examined within the irreal realm of existence. This method aims to provide a deep understanding of the poem's ontological dimension and to analyze its artistic structure and world of meaning in a multi-layered manner.

Hüseyin Akkaya's poetry is generally characterized by a melancholic atmosphere, exploring both individual and societal realities. Through his use of language and imagery, the poet enhances the emotional intensity of his work, allowing readers to identify with the text. His poems explore the relationship between time, space, and the individual with ontological depth, aesthetically processing the individual's existential inquiries.

In this study, "Aynalı Hüzün", a poem from his book Aynadan Geçen Şiirler, is analyzed using the ontological analysis method. The poem is examined based on both the irreal and real realms of existence, where the irreal realm focuses on its meaning, objects, characters, and narrative structure, while the real realm investigates its rhythmic structure, meter, and rhyme.

Keywords: Poems Passing Through The Mirror, Mirrored Sadness, Hüseyin Akkaya, ontological analysis method, sadness.

Giriş

Hüseyin Akkaya’nın hüznü olgusunu “Aynalı hüznü” şiiri eserinde nasıl ele aldığı, bireyin dünyayla ve kendisiyle kurduğu varlık ilişkisi çerçevesinde ontolojik çözümleme yöntemiyle incelenecektir. Ontolojik çözümleme, İsmail Tunalı’nın Sanat Ontolojisi adlı kitabından yararlanılarak yapılmıştır. Bu çalışmada, şiirin sanatsal varlık yapısı, Tunalı’nın sanat ontolojisi perspektifinde ele alınarak, Roman Ingarden ve Nikolai Hartmann’ın tabakalar teorileri doğrultusunda değerlendirilmektedir.

Hüseyin Akkaya’nın “Aynalı Hüznü” şiiri, İsmail Tunalı’nın Sanat Ontolojisi adlı eserinden yararlanılarak ontolojik çözümleme yöntemiyle incelenmiştir. Bu çalışmada, şiirin sanatsal varlık yapısı, Tunalı’nın sanat ontolojisi perspektifinde ele alınarak, Roman Ingarden ve Nikolai Hartmann’ın tabakalar teorileri doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, “Aynalı Hüznü” şiirinin biçimsel ve anlamsal katmanlarını irdeleyerek, onun gerçek (reel) ve gerçeküstü (irreal) varlık alanları arasındaki konumunu ortaya koymaktır. Ontolojik yöntem, şiirin yalnızca anlam içeriğini değil, aynı zamanda onun estetik varlık yapısını ve sanatsal ontolojisini açıklamaya yönelik bir çözümleme sunmaktadır.

Bu bağlamda, şiir iki temel varlık alanı çerçevesinde incelenmiştir:

1. Real Varlık Alanı: Şiirin dilsel ve biçimsel unsurları bu katmanda ele alınmıştır.
 - Fonetik (Ses) Tabakası: Şiirin ritmik yapısı, vezni, kafiyesi ve ses öğeleri analiz edilmiştir.
 - Anlam Tabakası: Sözcüklerin ve cümlelerin oluşturduğu anlam düzeyi incelenmiştir.
2. İrreal Varlık Alanı: Şiirin sanatsal gerçeklik düzlemi içinde yer alan soyut ve imgesel öğeleri değerlendirilmiştir.
 - Nesne/Objekt Tabakası: Şiirde kullanılan ayna, yansıma, hüznü, gölge gibi imgelerin anlam dünyasındaki karşılıkları irdelenmiştir.
 - Karakter Tabakası: Şiirdeki anlatıcı figürü ve onun varoluşsal sorgulamaları belirlenmiştir.
 - Alinyazısı Tabakası: Şiirin iç dünyasında gelişen olayların nasıl bir anlam akışı oluşturduğu çözümlenmiştir.

Bu yöntemle, “Aynalı Hüznü” şiirinin yalnızca bireysel melankoliyi ifade eden bir metin olmadığı, aynı zamanda varlık, kimlik ve benlik üzerine derin bir sorgulama sunduğu ortaya konmuştur. Şiirde ayna metaforu, sadece bir nesne olarak değil, bireyin kendi iç dünyasıyla hesaplaşmasını ve gerçeklik ile yansıma arasındaki ilişkiyi temsil eden ontolojik bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Edebiyat eserlerinin çok katmanlı anlam dünyasını anlamak ve karakterlerin varoluşsal temellerini irdelemek için ontolojik çözümleme yöntemi önemli bir yaklaşım sunar. Bu yöntem, metindeki bireyin, toplumun ve evrenin varoluşsal koşullarını sorgulayarak eserin derin yapısını açığa çıkarmayı amaçlarken, edebi metinlerde varlık, benlik ve zaman gibi temel kavramları merkeze alarak bireyin varoluşsal deneyimlerini anlamlandırmayı hedefler. Hüseyin Akkaya’nın şiirleri, bireyin varoluşsal sorgulamaları, içsel çatışmaları ve zaman karşısındaki konumu gibi ontolojik temalar açısından zengin bir içerik sunmaktadır. Hüseyin Akkaya’nın şiirlerinde hüznü teması da insanın varoluşsal kaygıları, yalnızlık ve içsel çatışmaları bağlamında derinlemesine işlenmiştir. Her bakıldığında insana farklı anlamlar ve görünüşler sunan ayna da elbette Hüseyin Akkaya’nın eserinde hüznü olarak nitelendirilmiştir. Kimi insan için dış görünüşü yansıtmaktan ibaret olsa da aynalar insanın iç yüzünün bir yansımasıdır. Yüz bölgemizdeki kırışıklıklarla gelen yaşlılık, omuzlarımızda oluşan kamburluk ile sırtlandığımız ağırlıklar, gözlerimizdeki yorgunluk ve sevinç hepsi bir ayna yansımasında gizlidir. İnsanı insan yapan en önemli özelliği akıldır. Aristoteles insanı diğer varlıklardan ayıran özellik olarak, ruhunun olmasının yanı sıra aklın (logosun) taşıyıcısı olmasını gösterir. İnsanda bulunan bu ruh “hareketin, düşüncenin, yargının ve algılamının ilkesidir” der. (Aristoteles, 2000: 29) Aklın bize verdiği önemli sayılabilecek özellik ise hislerdir. Üzüntü, sevinç, aşk, korku gibi birçok düşünce aklın beyin ile iş birliğinden oluşur ve insanı diğer yaratılanlardan farklı hissettirir. Böylelikle şiirde ele alınan “hüznü” duygusu, insanın insansı duygularından birisi olarak ortaya çıkar. Hüznün sarıp sarmalanabileceği ve hayatın bir parçası olduğu gerçeği şiirde de okuyan kişinin ilk dikkatini çeken betimlemelerden biri olup insanın yaşamında bir yerlere dokunur.

Sanatın önemi ile ilgi geçmişten günümüze kadar birçok insan üzerine düşünmüştür. Sanat birçok alanda kullanılmış, kimine göre bir büyü kimine göre ise oyun olarak görülmüştür. Bütün görüşlerde değişmeyen tek gerçek ise “sanatın bir insan etkinliği” olduğudur. Sanat bir süreç olarak daima somut bir eserin yani sanat eserinin varlığını içinde barındırır. Bir resim, bir müzik parçası ya da heykel tıraş hepsi bir sanattır ve özünde “var”dır. Ontolojinin (varlık felsefesi) araştırma alanına girmesi için var olması gerekir. Varlık felsefesinde, sanat ontolojisi sanat eserlerinin varlığını incelemektedir.

Aynalı Hüzün

Aynalı hüzündür rengi hayatın

Bir yüzü neş’eyse bin bir yüzü gam

Yalnızlığa kanat çırpın kuşların

Aşıyanı ben olurum her akşam

Uyuturken dertlerini kalbinde

Anneme ben ne ninniler söyledim

Heceleyip kalpten daha derinde

“Aynalı beşikte” hüzün “beledim” (Akkaya, 2019, 57).

Ön Yapı/Real Varlık Alanı

Sigmund Freud, Jacques Lacan, Julia Kristeva gibi psikanalitik yöntemi ortaya koyan ve geliştiren kişiler, şiiri anlamak için şairin psikolojisine ya da bilinçaltına inerken metnin iç yapısına odaklanmaz. Ferdinand de Saussure, Roman Jakobson, Roland Barthes ile yön bulan yapısalcı yöntem ise şiiri dilbilimsel yapılar, gösterge sistemleri ve anlam üretme açısından inceler ve bu yöntemde şiirin anlamı şairin niyetine bağlı değildir, aksine dilin sistematik kuralları içinde oluşur. Buna nazaran Tunalı; sanatın çok katmanlı bir varlık olarak nasıl deneyimlendiğine bakar fakat yapısalcılar ise şiiri tamamen dilsel ve biçimsel yapılar üzerinden değerlendirir. Tunalı sadece dil yapılarıyla sınırlı kalmaz, duygusal, estetik ve anlam boyutlarına da yönelir. Psikanalitik, yapısalcı, hermeneutik ve fenomenolojik yaklaşımlar çoğunlukla ya metnin dışına (psikanaliz, hermeneutik) ya da iç yapısına (fenomenoloji, yapısalcılık) odaklanır. Fakat İsmail Tunalı’nın yöntemi ise hem biçimsel hem de anlam katmanlarını birlikte inceler. Tunalı, sanatı öznel psikolojik süreçlerden bağımsız olarak, bir yapı ve fenomen olarak inceler.

İsmail Tunalı, tabakalar teorisini bir şiir metnine uygulayacak araştırmacının öncelikle şiirde duyumsal olarak algılanan varlık düzeyini belirlemesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu duyulur tabaka bir edebiyat eserinin dilidir yani kelimelerdir. “Böylelikle araştırmada incelenecek ilk tabaka kelime tabakası olmalıdır.” (Tunalı, 2002, 107) Bu şiir, dörtlükten oluşur ve sekiz mısradan oluşmaktadır. Her bir bölümde değişen uyak şemaları şiirin uyumlu bir ritim kazanmasını sağlar ve anlamı derinleştirir. “Aynalı hüzün” şiiri incelendiğinde, 1’inci ile 3’üncü, 2’nci ile 4’üncü dizelerin kafiyeli olduğu görülmektedir. Bu kafiye şeması çapraz kafiye olarak isimlendirilir ve şeması “abab”, “cdcd” şeklindedir. Dörtlükler incelenmeye başlandığında, ilk dörtlükteki 1’inci ve 3’üncü dizedeki “-ın” harf benzerliği iki ses/harf benzerliğe dayandığı için bu kafiye türü olan tam uyak sınıfına girmektedir. 2’nci ve 4’üncü dizedeki “-am” harf benzerliğinde aynı sebepten tam uyak sınıfına girmektedir. İkinci dörtlük incelendiğinde ise, öncelikle 1’inci ve 3’üncü dizelerinde dizelerin sonlarında yazılışları, okunuşları, anlamları ve görevleri aynı olan eklerin, kelime ve kelime gruplarının tekrarı örneğine uyan “-de” redif örneğidir. “-in” ise tam uyak örneğidir. 2’nci ve 4’üncü dizelerde yine “-dim” redif “-le” ise tam uyaktır.

Arka Yapı/Irreal Varlık Alanı

Aydın Kırman (2005), klasik Türk nesrinde ses ve anlam tabakasının birbirinden nasıl ayrıldığını detaylı bir şekilde incelemiştir. Kırman’a göre, anlam tabakası soyut ve çok boyutlu bir yapıya sahiptir; bu yönüyle şiirin dış yapısını oluşturan ses tabakasından ayrılır. Anlam, yalnızca kelimelerin sözlük karşılıklarıyla değil, bağlam içinde kazandıkları

derinlik ve çağrışımlarla şekillenir. Bu yaklaşım, şiirin iç dünyasını ve yorumlanma biçimini anlamlandırmada önemli bir perspektif sunar.

Ses tabakası, bağımsız bir yapı taşıyarak şiirin dış yapısında yer alırken, anlam tabakası arka yapıda bulunur (Bayram, 2003, 14). Anlam tabakasında, ilk olarak kelimeler temel anlamında ele alınır, sonra ise kelimenin, cümle içinde kazandığı anlam değerlendirilir. Böyle bir okuma, semantik bir incelemeye işaret etmektedir (Bayram, 2003: 14). Bu bölümde eserde verilmiş olan bazı kelimeleri derinlemesine inceleyip asıl verilmek istenilen mesajı ortaya çıkarmak amaçlanır.

Şiirin arka yapısı olarak adlandırılan bu kısımda şairin yazış amacına yönelik bilgiler verilmektedir. Bu doğrultuda, şair, söz konusu şiirde hayatın karmaşıklığını, zıtlıklarını ve içsel hüznlerini merkeze alan bir tema üzerine yoğunlaşmaktadır. Şair, yaşamın neşe ve hüzn arasında gidip geldiğini, bir yüzün neşeli olmasına rağmen bin bir yüzünün de hüznle dolu olduğunu ifade eder. Yalnızlığı, kuşların kanat çırpıncasına tanımlayarak, içsel bir aşîyanın (yuvanın) oluşturulduğunu ve bu yuvanın şairin kendisi olduğunu vurgular.

1. Semantik Tabaka

Semantik yapı, şiirde kullanılan belli başlı kelimelerin kullanım şekli ile kelimelerin gönderimlerine dikkat çekmektedir. Bu şiirde de şairin özellikle vurguladığı bazı kelimeler ve gönderimleri gösterilmiştir.

Sözcüğün kullanım şekli	Sözcüğün gönderim şekli
Ayna	Yansıtma, öz benliğin fark edilmesinde yardımcı bir araç. Hakikati olduğu gibi gösterilmemesi, çoğaltılması, yansıtılması gibi birçok anlamı ifade etmektedir.
Kanat çırpamak	Gitmek, eylem
Aşîyan	Ev, yuva. Yalnızlığın merkezi
Uyutmak	Açığa çıkan duygu ve ben, eylemlerini dindirmek
Ninniler	Avuntular, hikayeler. Geçmişin anılar üzerindeki etkisini ele almak.
Beşik	Bir başlangıcı, doğumu simgeler.
Belemek	Sarmak, kundaklamak, geçmişe barışmak.
Aynalı beşik	Eski tür beşik, eskiler, kişinin geçmişi

2. Nesne Tabakası

“Semantik tabakanın üzerinde nesne ya da obje tabakası gelir.” (Tunalı, 2002, 114). Bu durumda metinde nesne ve objelere dikkat ederek metinde verilen durumları kavramamız gerekmektedir.

Aynalı hüzündür rengi hayatın

Bir yüzü neş’eyse bin bir yüzü gam

Yalnızlığa kanat çırpın kuşların

Aşîyanı ben olurum her akşam (Akkaya, 2019: 102).

Bu dörtlükte anlatılmak istenen, hüznün ve yaşamın çözülemez oluşuyla ilgilidir. Herman Melville (2006, 117), *Pierre ya da Belirsizlikler* eserinde “Pierre, insan yaşamının herkesin adına Tanrı dediği tek bir kaynaktan geldiğini ve Tanrı'nın mutlak anlaşılabilirlik niteliğini paylaştığını görüyordu.” diye ifade etmektedir. Tanrı'yı anlaşılabilirlik niteliğiyle belirtmesi aslında yaşamımızdaki anlamsızlıklarla birebir örtüşür. Dünyaya nasıl, neden geldiğimiz hakkındaki anlaşılabilirliklerle yaşayıp gidilir. Tam olarak hayatta neden var olduğumuz ve hareketlerimizin nasıl sonuçlar doğuracağı konusunda da tam bir bilgimiz yoktur. Bir gün mutluyusak ertesi gün mutsuz oluruz ve bu da hayatın bir

parçasıdır. “Gizem anlaşılamaz; ama bu doluluğun anlaşılmazlığıdır, oysa tahmin sığdır; anlamsız bir boşluktur, o kadar.” (Melville, 2006, 125). Elbette hüznün ve sevinçler hayatta daima olacak ama bu hislere ayna tutabilmek herkesçe kolay olmayabilir. “Mümin için her acı ya bir kefarettir ya da bir yükseliş vesilesidir” (İbn Kayyim, 1350/2008, s. 172).

Yazar şiirde varlık ve gerçeklik sorununa ise şöyle değinir: hayatın doğasını ve temelini “aynalar” metaforuyla aktarır ve “Aynalı hüznündür rengi hayatın” der. Bu dizesi, hayatın tek bir gerçeği esas almadığı yani tek bir yüzü olmadığını bunun aksine birçok farklı yansıması olduğunu ifade eder. Aynalar, gerçeği olduğu gibi göstermez; onu kırar, çoğaltır ya da yanılsamalar yaratır. Bu yönüyle şiir, varlığın kesin ve net bir şey olmadığını, aksine birçok farklı yüzü olan, değişken ve karmaşık bir yapıya sahip olduğunu vurgular.

Hüzün ve Varoluşsal acı için “Bir yüzü neş’eyse bin yüzü gam” dizelerini kaleme almış. Şair, insanın hayatla olan ilişkisini melankoli ve hüznün üzerinden ele alıyor. Mutluluğun geçici olduğunu, hüznün ise hayatın kaçınılmaz bir gerçeği olduğunu vurguluyor. Bu, varoluşsal felsefenin temel konularından biridir: İnsan, mutluluk anlarını kısa süreliğine yaşar, ancak varoluşunun ağırlığı ve bilinçli bir özne olması nedeniyle hüznün, hayatın ana teması haline gelir.

Bir insanı delirtmek için hüznün ve birikmişliklerin yeterli olabileceği düşünülmektedir. Bunun için joker karakterinin söylediği şu sözler akla gelir; “Tek gereken kötü bir gündür. Dünya bana işte bu kadar uzakta, sadece kötü bir gün kadar.” (Moore, Bolland, 2022). Joker İnsanı delirtmek için tek bir günün yeterli olacağını düşünür. Bir yüzü ne kadar neş’eyle dolu olursa olsun diğer bin bir farklı yüzün sahibi hüznün, insanı bekler. İşte bu nedenle tek bir günün bile insanı delirtmeye yeteceğini söyleyebiliriz. Arthur Schopenhauer’a göre insanın mutlu olmaya çabalaması saçma bir eylemdir. Çünkü ona göre dünya bizim mutlu olmamız için tasarlanmamıştır. Örnek olarak ise yaşlı insanları gösterir, yaşlı insanların suratlarına baktığımız vakit genellikle göreceğimiz şey hayal kırıklığıdır [2019]. Bu kişi hayatına geri dönüp baktığında dünya ile olan mutluluk savaşını kaybettiğini fark eder. Çünkü bizi mutlu etmemek üzerine kurulan bu dünyada mutluluk peşinden koşmak akıntıya ters bir şekilde yüzmek gibidir. Bu fikirlere ek olarak Gazali (2003) İhya’u Ulum ad-Din (İlmin Yeniden Dirilişi) adlı eserinde dünyadaki mutluluğun geçici olmasından, asıl gerçek mutluluğun ahirette ve Allah’a yakınlık ile elde edileceğinden bahseder. Bu düşünce, dünyevi zevklerin geçici olduğuna ve gerçek saadetin ancak ahirete yönelmekle mümkün olduğuna dayanmaktadır. Bu düşünce de şiirde önemli bir tema olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu örnekle birlikte şairin kaleme aldığı “Aynalarda yaşlanmak” isimli şiiri akla gelir. Buradan yola çıkarak şairin “Aynalarla yaşlanmak” isimli şiirine değinilmelidir:

Baktığım her aynada karşımda başka bir yüz

Bunu fark ettiğimde gün akşam mevsim kıştı.

Olanca dehşetiyle bende gece ve gündüz

Hâkim, Heraklit yoksa bunu mu anlatmıştı.

Ömrümün sermayesi noksanlaşıırken bir bir

Yepyeni bir doğuşa hazırlanmakta özüm

Hasretle bir yerlerde beni beklemektedir.

Bir daha aynalarda değişmeyecek yüzüm. (Akkaya, 2019, 70).

Bu mısralardan da anlaşıldığı üzere, şair yaşlılığın fark edilmesini ve bunun insan üzerinde yarattığı yıkıcı etkiyi ele almıştır. Halk arasında kış mevsimi, en sert mevsim olarak kabul edilmektedir. Olayın gece vakti gerçekleşmesi ise anlamlıdır, çünkü gece sessizliği bazı insanlar için en korkutucu zaman dilimidir. Ayrıca, hayvan seslerinin duyulmaması genellikle onların avlandığını ya da hastalandığını göstermektedir. Yaşlılığı kabul ederek bunu bir imtihan olarak gören şair, aynı zamanda yeni bir doğuşa hazırlanmaktadır. Yaşlılığa karşı çıkıp isyan etmek yerine, başka bir hayatın varlığına inanarak kendini bu sürece adanmış ve olayları akışına bırakmıştır. “Şüphesiz ki biz, sizi biraz korku, açlık, mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltme ile imtihan edeceğiz. Sabredenleri müjdele.” (Bakara, 2:155). Viktor Frankl, (2015) mutluktan ziyade anlam arayışının önemini vurgular. Mutluluğu doğrudan hedeflemenin yanlış olduğunu, bunun yerine insanın yaşamına anlam katması gerektiğini savunur. Ona göre, mutluluk ancak anlamlı bir yaşamın doğal bir yan ürünü olarak ortaya çıkar. Schopenhauer’ın “mutluluk savaşını kaybetmek” düşüncesine karşılık, Frankl insanın acı içinde bile anlam bulabileceğini ileri sürer. Şairin “Aynalarda Yaşlanmak” şiiri de yaşlanmayı kaçınılmaz bir kayıp olarak görmektense anlam arayışı içinde bir olgunlaşma süreci olarak ele alır.

Aşırı mutlu olmak da elbette sandığımızın aksine iyi bir şey değildir. Schopenhauer “Felaketten kurtulmanın en güvenilir yolu, aşırı mutlu olmayı beklememektir.” der ve ona göre aşırı mutluluk aşırı hüznü de meydana getirir. (2019, 130). Bir duygusunda aşırıya kaçan biri, o duygunun tam tersini de yine aynı şekilde aşırı bir şekilde deneyimleyecektir. Dolayısıyla mutluluğu tutkuyla arzulamak onun zıttı olan hüznü de beraberinde getirecektir. Burada şairin kaleme aldığı “Siyah Ayna” isimli şiir akla gelir.

...

Sensizim sensizliğe benim edebi sürgün
İçimdeki mağaram sanki ruhuma koza
Özüm eğer yüzümü aydınlatırsa bir gün
Bütün kara aynalar dönecektir beyaza

Senden başka kimim var söyle denden başka kim
Kim çekip alır beni kasvetli odalardan
Sen bir ışık tutmazsan nasıl çıkabilirim
Nasıl çıkabilirim bu siyah aynalardan. (Akkaya, 2019, 100).

Şair içinde bulunduğu hüznün duygusundan ve acıdan kaçmak için bir yer arar fakat bulamaz ve Tanrıya sığınır. “Allah sabredenlerle beraberdir.” (Bakara, 2:153). “İslam düşüncesinde acı, insanın dünya hayatındaki misyonunun bir parçasıdır ve bu misyon, ruhun gelişimi ile bağlantılıdır” (Al-Attas, 1995, s. 67). İslam metafiziği, insanın dünya hayatındaki varoluşsal durumunu ve bu süreçte karşılaştığı acı ve sıkıntıları derinlemesine ele alan bir düşünce sistemine sahiptir. Seyyed Muhammad Naquib al-Attas (1995), Prolegomena to the Metaphysics of Islam adlı eserinde, acının yalnızca fiziksel veya psikolojik bir olgu olmadığını, aynı zamanda insanın ontolojik gelişimiyle yakından ilişkili olduğunu savunmaktadır. Ona göre, İslam metafiziğinde acı, insanın hakikati idrak etme sürecinde önemli bir araç olup, insanın dünyevi varoluşunu aşarak ilahi gerçekliğe yönelmesine yardımcı olur. Al-Attas (1995), İslam düşüncesinde acının, insanın varlık hiyerarşisindeki yerini anlamasına katkıda bulunduğunu vurgulamaktadır. Ona göre, insanın dünya hayatında karşılaştığı sıkıntılar ve üzüntüler, yalnızca dünyevi birer imtihan değil, aynı zamanda ruhsal tekâmülün bir parçasıdır. Al-Attas, bu bağlamda İbn Sînâ ve Gazâlî’nin düşüncelerine referansla, acının insanın ahlaki ve manevi arınmasında nasıl bir rol oynadığını açıklamaktadır. Ona göre, “İslam metafiziğinde acı, insanın kendini bilmesi ve hakikate yönelmesi için gerekli bir deneyimdir” (Al-Attas, 1995, s. 67). Ayrıca Al-Attas (1995), acının bir ceza olarak değil, insanın ilahi iradeye teslimiyetini güçlendiren bir unsur olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtir. Bu anlayış, Kur’an’ın acı ve sıkıntılar karşısında sabır ve tevekkül öğütleyen ayetleriyle de örtüşmektedir (Bakara, 2:155). Dolayısıyla, İslam metafiziğinde acı, insanın ontolojik yetkinliğini artıran bir tecrübe olarak görülür ve bireyin ruhsal gelişimine katkı sağlar.

Mutluluğu arzular fakat kendisi ile bir bütün olamaz ve Tanrı’dan başka hiç kimsenin ya da hiçbir yerin onu bu hüzünden kurtaramayacağını düşünür. Şair bu karamsarlık ile kaplı ruhunu nasıl arındıracağını pek bilemediğini kaleme alırken içinde bulunduğu durumun ne olduğunu bilmesek de yine de içimizde kurtulmak istenilen bir hüznün duygusu yaratır.

Akyol (2015), bireylerin üzüntü ve acıyla başa çıkabilmesi için psikolojik dayanıklılığı güçlendiren çeşitli yöntemleri ele almıştır. Özellikle, bilişsel çerçevede üzüntünün nedenlerini anlamanın ve duyguları sağlıklı bir şekilde yönetmenin, bireyin yaşadığı acıyı hafifletmede etkili olduğunu vurgulamaktadır. Buna ek olarak, Akyol’a (2015) göre, üzüntüyle baş etmede inanç sistemleri, sosyal destek mekanizmaları ve bilinçli farkındalık gibi faktörler önemli bir rol oynamaktadır. Kişinin yaşadığı duygusal sıkıntıyı anlamlandırması ve bunun üstesinden gelmek için içsel güç kaynaklarını harekete geçirmesi, psikolojik iyileşme sürecini hızlandırabilir.

William James (1902), dini deneyimlerin bireylerin acıyla başa çıkmalarında önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Ona göre, din, insanlara sadece bir inanç sistemi sunmakla kalmaz, aynı zamanda yaşadıkları sıkıntılara anlam kazandırarak psikolojik bir rahatlama sağlar.

James (1902), dini deneyimlerin bireylerin iç dünyasında dönüştürücü bir etkisi olabileceğini ve acının ruhsal gelişim için bir fırsat olarak görülebileceğini öne sürmektedir. Özellikle mistik deneyimler ve derin dini inançlar, bireylerin çektiği acıyı bir tür manevi arınma ve yeniden doğuş süreci olarak görmelerine yardımcı olabilir. Bu bağlamda, James, “İnsan, acıyı kutsal bir deneyim olarak kabul ettiğinde, onu bir yük olmaktan çıkarıp ruhani bir olgunlaşma aracı haline getirebilir” (s. 152) ifadesiyle, acının anlamlandırılmasının psikolojik dayanıklılığı artırabileceğine vurgu yapmaktadır.

Bireylerin dini inançları doğrultusunda geliştirdiği başa çıkma mekanizmaları, acının etkilerini hafifletmede önemli bir rol oynamaktadır. James’e (1902) göre, dua, meditasyon ve dini ritüeller gibi uygulamalar, bireyin yaşadığı travmatik olaylara karşı direnç geliştirmesine katkı sağlayabilir. Özellikle Tanrı’ya olan güven, bireyin acıyı kabul etmesini ve onu dönüştürmesini mümkün kılan bir çerçeve sunar. William James’in dini deneyimler üzerine yaptığı analizler, acının sadece bir ıstırap kaynağı olmadığını, aynı zamanda bireylerin manevi olgunlaşma sürecine katkıda bulunan bir unsur olarak görülebileceğini göstermektedir. Bu perspektiften bakıldığında, dini ve manevi unsurlar, psikolojik iyileşme sürecini destekleyici bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Schopenhauer ise bu durum için insanların mutluluklar yerine acılara odaklanması gerektiğini savunur. Yapılması gerekenin mutluluğu arttırmaya çalışmaktansa acıyı azaltmaya çalışmak olduğunu söyler. Acıyı azaltmak için ise bize iki tane çözüm önermektedir. İlki sanat ve felsefe ile ilgilenmektir [2019, 156]. Burada özellikle sanatın insan üzerindeki etkisine odaklanır. Güzel icra edilmiş bir sanat belki bir insanı mutlu etmeyebilir belki gündelik hayattaki sorunları da çözmeyebilir fakat insanı bulunduğu gerçeklikten kopararak ona bir nevi rahatlama yaşatır. Bizi kendi yaşattığı evrene taşıyarak gündelik dertlerimizden kısa da olsa bir sıyrılma şansını sağlar. Şairin de ele aldığı konulara bakarak bu yöntemi en iyi şekilde icra ettiği görülür. İkinci tavsiyesi ise kahramanca yaşamak olarak tanımladığı durumdur. Ona göre kahramanca yaşamak hayattaki her türlü arzu ve zevk gibi ihtiraslardan kurtulmaktır. İnsanlardan uzak bir şekilde yaşamak ve dünyevi arzularından kendini koparmaktır. Bu günümüz dünyasında pek de mümkün olmasa da en azından sanat ve bilim insanı bulunduğu karamsar düşüncelerden uzaklaştırarak bir nevi huzura erdirdir. Asıl mesele her ne olursa olsun yaşama hüznüyle ve sevinciyle karşıdan bakabilmektir. Sürekli yaşam için endişelenmek ve yaşamın anlamsızlığıyla boğulmak insanı büyük bir buhrana sokabilir. *İnsanın Anlam Arayışı* kitabında da bu konu için en son yöntem olarak “kabullenme” gösterilir. Frankle “Acı çekerken bile evrende eşsiz ve yalnız olduğu gerçeğini kabullenmek zorunda kalacaktır.” der. (Frankle, 2015, 93). Schopenhauer’ın ve Frankl’in acıyı azaltma önerilerine benzer şekilde, Durgun (2010) da insanın zorluklarla yüzleşirken manevi gelişim göstermesi gerektiğini savunur. Ancak Durgun’un felsefesinde, bu süreç ahiret perspektifiyle şekillenir. Acılar, yalnızca dünyevi geçici birer olgu değil, insanı manevi olgunlaşmaya ve ahlaki gelişime yönlendiren birer araçtır. Acı, insanın dünyadaki sıkıntılarından aşarak ahirette hakiki huzura ulaşmasının bir yolu olarak kabul edilir. Durgun, bu bakış açısının, Schopenhauer’ın önerdiği acıyı azaltma yöntemlerine benzer şekilde, insanın içsel huzura erişmesini sağlayabileceğini belirtir. Gazali’nin *İhya’ül Ulumiddin* (2003) adlı eserinde insanın içsel yetkinliğe ulaşabilmesi için ruhsal arınma, ahlaki erdemler ve Allah’a yakınlık üzerinden bir yol haritası sunulur. Bu bağlamda, Gazali’nin “nefsin terbiye edilmesi” anlayışı, bireyin içsel huzura ulaşması için gerekli olan yetkinliği geliştirmesi gerektiğini savunur. Nefsin isteklerine karşı direnç göstermek ve akıl yoluyla duyguların yönetilmesi, Gazali’nin erdemli bir yaşam sürmenin temel taşlarıdır. Ona göre, acı ve ıstırap, insanın nefsinin terbiye etmesi için bir fırsat olabilir; zira bu tür duygular, insanı daha derin bir içsel arayışa yönlendirebilir ve erdemli bir yaşam sürmeye sevk edebilir.

Bu düşünceler, Schopenhauer’ın acıyı azaltmaya yönelik sanat ve felsefe ile ilgilenme önerisiyle paralellik göstermektedir. Gazali de benzer şekilde, insanın içsel huzura ve yetkinliğe ulaşabilmesi için dünyadan ve dünyevi zevklerden uzaklaşarak manevi bir yolculuğa çıkmasını savunur. Bu anlamda, Gazali’nin önerdiği manevi disiplini ve ahlaki gelişimi, bireyin acıyla başa çıkabilme yeteneğini artırmak için bir çözüm yolu olarak görmek mümkündür. Gazali’nin bu anlayışını, özgürlük ve yalnızlık konularında da işlemek mümkündür.

Yalnızlığa kanat çırpın kuşların

Aşiyani ben olurum her akşam (Akkaya, 2019: 102).

Şairin “Yalnızlığa kanat çırpın kuşların / Aşiyani ben olurum her akşam” dizeleri, Gazali’nin yalnızlık anlayışıyla bağdaştırılabilir. Gazali, yalnızlığın insanın ruhsal arınma sürecinde önemli bir yer tuttuğunu savunur. İçsel huzuru bulabilmek için bazen dış dünyadan uzaklaşmak ve insanın kendi nefsinin tanıması gerektiğini belirtir. Bu yalnızlık, sadece bir kaçış değil, aynı zamanda kişinin kendisiyle yüzleşmesi ve yetkinliğe ulaşması için bir fırsattır. Şairin yalnızlıkla barışma süreci, Gazali’nin ahlaki olgunlaşma ve ruhsal gelişim anlayışıyla örtüşmektedir.

“Yalnızlığa kanat çırpın kuşların, / Aşiyani ben olurum her akşam” (Akkaya, 2019, 57). Kuşlar genel tabiriyle özgür canlılar olarak tanımlanırlar bu nedenle şair özgürlüğün yuvası olacağını anlatmaya çalışır. Yalnızlığı kabullenmiştir ve

bu durumla barışmıştır. Hayatta özgür olmak istemektedir. Hayata anlam katmaya çalışan bireyler, belirli durumları olduğu gibi kabullenmelidir; zira yaşam, ileri veya geri alınabilen bir kurgu değil, geri dönüşü olmayan bir süreçtir. Kimse kendini kötü hissediyor diye aynaya bakmaktan vazgeçmez ya da insanlara görünmekten kaçmaz çünkü biliriz ki “Biz kusurlu varlıklarız, kendimizi bilip ona rağmen yaşıyoruz ve yaşamalıyız da.” (Dostoyevski, 2023, 6). Canını seven hiç kimse akıntıya karşı yüzmez.

Bu diziler yalnızlık ve ontolojik yalıtılmışlığın en belirgin halidir. Yalnızlık, varoluşun bir parçası olarak ele alınıyor. Burada şair kendisini yalnızlığın merkezi olarak görüyor ve bu durumun her gün tekrar ettiğini belirtiyor. Ontolojik olarak insan, özünde yalnızdır çünkü kendi bilincine hapsolmüştür. Bu dizeler, varoluşçulukta Sartre ve Heidegger gibi filozofların vurguladığı “insanın kendi içine dönük olması” fikrini hatırlatır.

Uyuturken dertlerini kalbinde

Anneme ben ne ninniler söyledim Heceleyip kalpten daha derinde

“Aynalı beşikte” hüznün “beledim” (Akkaya, 2019, 57).

Burada şair, geçmiş bir ana dönerek annesine ninni söylediğini hatırlıyor. Ancak bu sadece bir hatırlama eylemi değildir; geçmiş, onun şimdiki varoluşuna hâlâ etki eden bir yapıdadır. Heidegger, geçmişin sadece geride kalan bir şey olmadığını, şimdiki varoluşun bir parçası olduğunu söyler. Yani, birey geçmişini geride bırakmaz, onu içselleştirir ve şimdiki varoluşunda taşır. (Heidegger, 2008).

Mısralarda geçmişin ve anıların varlık üzerindeki etkisi ele alınıyor. Şair burada zamanın içinde uzun bir yolculuk yapıyor ve geçmişe dönerek annesiyle kurduğu ilişkiye nostaljik bir bakış sunuyor. Bu, varoluşsal olarak insanın geçmişıyla şekillenen bir varlık olduğu fikrine dayanır. Heidegger’e göre insan, “zamansallık” içinde var olur ve geçmişi, onun kimliğinin önemli bir parçasıdır (Heidegger, 2008, 65-71).

Son dize de yer alan “Aynalı beşikte hüznün beledim” ifadesi, dilin varlıkla olan ifadesini gösterir. “Beşik” bir başlangıcı, doğumu simgelerken, “Hüznün beledim” ifadesi, insanın varoluşla birlikte hüznü de yarattığını ya da ona anlam kattığını gösterir. Burada, insanın dili ve imgeleri aracılığıyla dünyayı nasıl anlamlandırdığına dair bir ontolojik vurgu vardır.

Şairin bu dizelerde sıkıntılarını nasıl yüreğine gömdüğünü görürüz. Acıları bilip onları kabul etmek büyük bir erdemdir fakat onları yüreğin derinliklerine gömmek pek de işe yaramaz onlarla yaşamayı öğrenmek gerekir. Schopenhauer insanı bir köstebeğe benzetir. Çirkin ve yeraltında yaşayan bir varlığın onun için fakat buna rağmen içgüdüsel olarak hala üremeye devam ediyoruz. (Schopenhauer, 2019, 15) Bu sözlerini de istenç konseptiyle açıklar. İnsan bir robot gibi kodlanmış ve üremeye, yaşamaya programlanmıştır. Bu örnekle birlikte şairin kaleme aldığı “Aynalarda yaşamak” isimli şiiri akla gelir:

Bir aynadan geçince geçtim bin bir aynadan

Kırk gözeden su içtim çatladı dudaklarım

Her yol başlangıcında bir bir kapandı yollar

Aynı noktada kaldı attığım her bir adım. (Akkaya, 2019: 102).

Bu mısralardan da anlayacağımız üzere, bir duyguyu yaşayan şair bin bir farklı duyguyla da karşılaşmıştır. Hayatın bir döneminde neşe ile diğer bin bir farklı döneminde ise hüznle karşılaşmış olan şair, yaşanmışlıklarla gelen o çaresizliği, akıntıya ters dursa da eninde sonunda başladığı yere yani varoluşun anlamsızlığına varmıştır.

Daha yeni doğmuş bir canlıyken ilk tanışılan kişi anne karakteridir. Bununla birlikte ilk olarak onun ninnileriyle de tanışılır. Anne ninnilerinin insanı sakinleştiren bir tarafının olduğu herkesçe bilinmektedir. Şair mısralarında bu nedenle annesine ninni söylediğini kaleme alır. Zamanla değişen insanı yaşlanmaktan kaçamaz ve doğduğu andaki savunmasızlığına geri döner. Böylelikle de büyükler yani yaşlılar küçülür ve bakıma muhtaç olurlar. Onların da kendilerini iyi hissetmeleri için birkaç avuntu söylenir. “Her şey güzel olacak, iyiyiz ve mutluyuz. Yaşamak güzel” ya da başarılarla gelen övgü gibi bir sürü avuntu dile getirilir. Hepsi aslında onları iyi hissettirmek için söylenmiş avuntulardır. O geçmiş ve hüznün hep insanladır. Aynalı beşikte yani geçmişte olan hüznün hep insanla ve yüreğin derinliklerinde saklıdır. Onları sarıp sarmalayıp kabul etmeli yoksa ömür boyunca kişi kendini bir köstebekten başka bir şey olarak görmez.

Şair bir halk Türküsü olan “eledim eledim, hölük eledim”e de bir atıfta bulunmaktadır.

“Eledim, eledim, höllük eledim”¹

Aynalı beşikte canan bebek beledim

Büyüttüm, besledim, asker eyledim

Gitti de gelmedi canan buna ne çare

Büyüttüm, besledim, asker eyledim

Gitti de gelmedi canan buna ne çare

Bir güzel simadır aklımı alan

Aşkın ateşine canan sineme saran

Bizi kınamasın ehli dil olan

Yandı ciğerim canan buna ne çare

Bizi kınamasın ehli dil olan

Gitti de gelmedi canan buna ne çare

Gitti de gelmedi canan buna ne çare”

Türkünün geçmişte yaşanan hazin hikayelere değinildiği herkesçe bilinir. Bebeklikten ne zorluklarla büyütülen bireylerin, canlarının hiçe sayılarak feda etmelerini konu alır. Rusça *Kubanskiy Kazaçiy Hor-Tam Şli Dva Brata*² “Orada İki Kardeş Yaşadı” adlı eserde de yine bu halk türküsünde gördüğümüz ağrı görmekteyiz. “... saldırdılar, saldırdılar. Beni göğsümden vurdular. Sızlıyor, yaralarım sızlıyor. Bir yaram iltihaplandı, diğeri iyileşmekte, üçüncüsü ise ölümcül. Ama evimde çocuklarım var ve genç bir eşim ve hepsi de hasretle beni bekliyor. Canım kız kardeşim bana boş bir kâğıt ver yakınlarıma mektup yazacağım. Babam okusun bunu annemin haberi olmasın oğlunun sağ elini kaybettiğini. Çocuklar büyüyecek ve annelerine soracaklar; “sevgili babamız nerede?” anneleri başını çevirecek gözü yaşlı halde cevap verecek; Türk harbinde öldü.” İki halk türküsünde de görüldüğü gibi çaresizlik ve hüznün mısralara dökülmüştür. Hüznün, zaman ve mekân fark etmeksizin insanların ortak duygularından biridir ve bu hüznün devamında ise ruhun bir kabulleniş hüznüne dönüştüğü hissedilir. “Gitti de gelmedi canan, buna ne çare.” acıları sarıp sarmalamak onlarla başa çıkmanın en iyi yöntemidir.

3. Karakter Tabakası

“Kişilerin davranış ve eylemi değil onun arka planında bulunan ruhi tavır ve karakterlerdir.” (Tunalı, 1971, 119). Şairin ayna sembolünü kullandığı bu şiirinde duygusal düşünce hakimdir. Şair aynayı hüznün bir yansıması olarak görmüştür. Halk Türkülerindeki gibi bir yaklaşımla bireyin hüznü ve kabullenişini bir arada mısralara dökmüştür. Şiirde hüznü yaşayan ve kabullenen kişinin kendisi olduğu görülür. Yüreğinde, yalnızlığıyla barışmış ve onun için kendince bir yuva yapmıştır. Şiirinde felsefi derinliklere ve yaşamdaki anlamsızlıklara değinen şair, acılar ve sevinçler üzerine büyüleyici bir eser vermiştir. Eserde yansıtılan hüznün herkesin yüreğinde bulunan hüznle aynıdır. Ve saklanan, yüreğin derinliklerine gömülen hüznler yine herkesçe aynıdır. Birçok kişinin yaşamının derinliklerine ve inancına değinen şair herkesçe anlaşılabilir ve hissedilebilir bir eser ortaya koymuştur.

4. Alinyazısı Tabakası

Alinyazısı, kader tabakasında şair iradesini dışımda gelişen durumlara sitem eder ve akıp giden hayatta mutluluk kadar hüznünde olduğunu kaleme alır. Yaşlılıkla gelen savunmasızlık, yalnızlık ve mutluluktan daha fazla keder olması hayatın gerçeklerinden bazılarıdır. Bunları şiirinde kullanan şair, bu durumlara sitem etmek yerine kabullenmiş ve bu durum için “yalnızlığa kanat çırpın kuşların aşyanı ben olurum her akşam” mısralarını yazmıştır. (Akkaya, 2019: 102).

¹ Gizem kurt. “Кубанский Казачий Хор - Там шли два брата (Türkçe Çeviri)Кубанский Казачий Хор - Там шли два брата (Türkçe Çeviri)” Youtube. [20 Temmuz 2021, 01: 06].

² Aysun Gültekin “Eledim Eledim” Youtube. [9 Kasım 2023, 0: 44/ 3:20]

https://www.youtube.com/watch?v=tRZyJZG3WQA&list=PL_34ERr5VWwUGrrj-M5GxIHrnF8X0pJGg&index=3

Hayatın akışına kendisini bırakmış olan şair, kalbinde yer eden dert ve sıkıntıyı uyutmuş yani kalbinin bir köşesine sindirmiş ve annesine ninniler olarak tabir ettiği güzel sözler yani gerçek olmayan sözler söylemiştir. Yazarın iç dünyasında yer eden bu hüznü şiirin her mısrasında görmek mümkündür. Anneye söylenemeyen acılar, bir sürü insan için yalnızlığa sığınmak ve neşe kadar kederle de yaşamak hüznün şiire yansımalarıdır.

Sonuç

Bu çalışmada, Hüseyin Akkaya’nın Aynalı Hüzün şiiri ontolojik bir perspektiften ele alınarak bellek, geçmiş, yalnızlık ve hüznün bireyin varoluşsal deneyimindeki yeri incelenmiştir.

Aynalı Hüzün” şiirinde bellek ve geçmiş, sadece hatıraların bir yansıması değil, aynı zamanda insan varoluşunun temel yapı taşlarıdır. Heidegger’in zamansallık anlayışıyla şiirin, geçmişi nasıl şimdiki varoluşun bir parçası olarak ele aldığı görülmektedir. Bergson’un süre (la durée) kavramıyla bellek, dinamik ve akışkan bir yapı olarak anlaşılmaktadır. Ricoeur’un anlatı teorisiyle ise geçmişin, insan kimliğini nasıl şekillendirdiği ortaya konmaktadır. Bu bağlamda, şiirdeki bellek ve geçmiş temaları, bireyin kendisini varoluşsal olarak inşa etme sürecinin bir parçası olarak okunabilir. Şiir, varlığın doğasını hüznün, yalnızlık, bellek ve dil üzerinden ele alan derin bir ontolojik perspektife sahiptir. Hayatın aynalar gibi çok yüzlü ve değişken olması, insanın varoluşsal yalnızlığı, geçmişin bugüne etkisi ve dilin varlığı anlamlandırma gücü şiirin temel ontolojik unsurlarındandır. Şair, insanın bu dünyada kendi yalnızlığı ve hüznüyle nasıl bir varoluş sürdürdüğünü içsel bir yolculukla anlatmaktadır.

Şiirin ilk dizesi “Aynalı hüzündür rengi hayatın”, hayatın çok katmanlı ve değişken yapısını vurgularken, Heidegger’in zamansallık kavramı bağlamında geçmişin bireyin mevcut varoluşunu nasıl şekillendirdiğini göstermektedir. “Bir yüzü neş’eyse bin bir yüzü gam” dizesi, yaşamın yalnızca mutluluk anlarından ibaret olmadığını, aksine hüznün ve çelişkilerin insan deneyiminin ayrılmaz bir parçası olduğunu ifade etmektedir. Bu, şiirin varoluşsal bir sorgulama sunduğunu ve bireyin sürekli bir içsel hesaplaşma içinde olduğunu göstermektedir. Bununla beraber kendi ile hesaplaşmasında yine kendine döneceği vurgusu gözlerden kaçmaz. Şair, dertleriyle başa çıkmaya çalışan birini anlatarak, annesine söylediği ninnilerle ilgili duygusal bir anıyı paylaşır “Aynalı beşikte hüznün beledim” ifadesi ise geçmişte yaşanan hüznü anımsatan ve bir tür melankoliyi ifade eden bir ifadedir.

“Yalnızlığa kanat çırpın kuşların / Aşyanı ben olurum her akşam” dizeleri ise bireyin kendi varoluşsal yalnızlığına yaptığı göndermeyle, geçmişin ve belleğin bireyin kimlik inşasındaki yerini Ricoeur’un anlatı teorisi bağlamında açıklamaktadır. Şairin kendini kuşların yuvası olarak betimlemesi, iç dünyasında bir sığınak arayışını ve varoluşsal anlamlandırma sürecini temsil etmektedir.

“Uyuturken dertlerini kalbinde / Anneme ben ne ninniler söyledim” dizeleri, belleğin geçmişe dair imgelerle nasıl şekillendiğini gösterirken, Bergson’un süre (la durée) kavramı çerçevesinde geçmişin dinamik ve akışkan bir yapı olduğu fikriyle örtüşmektedir. Şairin çocukluk anılarına dönüşü, bireyin geçmişle kurduğu içsel bağın, varoluş sürecinin bir parçası olduğunu göstermektedir.

Son olarak, “Heceleyip kalpten daha derinde / ‘Aynalı beşikte’ hüznün ‘beledim’” dizeleri, hüznün yalnızca kelimelerle ifade edilen bir duygu olmadığını, aksine varoluşsal bir derinliğe sahip olduğunu vurgulamaktadır. Aynalı beşik metaforu, geçmişin bir yansıması olarak belleğin şiirde nasıl önemli bir yer tuttuğunu gösterirken, hüznle kurulan bu bağ, insanın varoluşsal deneyiminin temel bir unsuru olarak değerlendirilebilir.

Bu bağlamda, Aynalı Hüzün şiiri, bireyin varoluşsal yalnızlığı, geçmişle kurduğu ontolojik bağ ve hüznün insan deneyimindeki kaçınılmazlığı üzerinden ele alınabilir. Sonuç kısmında tartışılan felsefi ve psikanalitik yaklaşımlar, şiirin sunduğu varoluşsal sorgulamaları destekler niteliktedir. Şiirin dili ve anlatım biçimi, okuyucuda duygusal bir derinlik ve içsel bir hüznün uyandırarak hayatın karmaşıklığı üzerine düşündürücü bir deneyim sunmaktadır. Şair, varoluşsal yalnızlığı, geçmişin bugüne etkisini ve dilin anlam inşa edici gücünü kullanarak insanın içsel yolculuğunu poetik bir dille betimlemektedir. Sonuç olarak, Aynalı Hüzün şiiri bireyin varoluşsal sorgulamalarını, belleğin ve geçmişin ontolojik anlamını, insanın yalnızlığı ve içsel hesaplaşmasını ele alan çok yönlü bir eser olarak değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Akkaya, Hüseyin. *Aynadan Geçen Şiirler*. İstanbul: Kendim Yayınları, 2019.
- Akyol, E. *Üzüntüyü yenmenin çareleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Çorum, 2015.
- Al-Attas, S. M. N. *Prolegomena to the metaphysics of Islam*. Kuala Lumpur: ISTAC, 1995.
- Aristoteles, *Ruh Üzerine*, (Çev: Doç. Dr. Zeki Özcan), İstanbul: Alfa Basın Yayın Dağıtım, 2000.
- Bayram, Yavuz. “Ontolojik analiz metodu ve bir uygulama”, *Yom Sanat Dergisi*, 13, 12-15, 2003.
- Dostoyevski, Fyodor Mihayloviç . *Yeraltından Notlar*. İstanbul: İş Yayınları, 2023.
- Durgu, H. *Gazali’nin yetkinlik anlayışı* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İzmir, 2010.
- Frakl, Victor. *İnsanın Anlam Arayışı*. İstanbul: Okyanus Yayınevi, 2015.
- Gazâlî, A. *İhya’u Ulum ad-Din* (İ. H. Erdem, Çev.). İstanbul, İnsan Yayınları, 2003.
- İbn Kayyim el-Cevziyye. *Uddetu’s-Sâbirîn ve Zâdî’l-Mukbîn* (M. Cündioğlu, Çev.). İstanbul: Çıra Yayınları. (Orijinal çalışma 1350), 2008.
- James, W. *The varieties of religious experience: A study in human nature*. Longmans, Green & Co, 1902.
- Heidegger, M. *Varlık Ve Zaman*. Çev. Kaan H. Ökten. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2008.
- Melville, Herman. *Pierre ya da Belirsizlikler*. Çev. Aytürk. N. Aytürk Ü. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1. Basım, 2006.
- Moore, Alan. Bolland, Brian. *Batman: Öldüren Şaka Özel Edisyon - Retro!* Cilt 1, JBC Yayıncılık, 2022.
- Schopenhauer, Arthur. *Mutlu Olma Sanatı*. İstanbul: Can Yayınları, 2019.
- Schopenhauer, Arthur. *Yaşam Bilgeliği Üzerine Aforizmalar*. Çev. Mustafa Tüzel. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 34. Basım, 2019.
- Tunalı, İsmail. *Sanat Ontolojisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1971.
- Tunalı, İsmail. *Sanat Ontolojisi*. İstanbul: İnkılap Yayınları, 2002.
- Aysun Gültekin “Eledim Eledim” *Youtube*. 9 kasım 2023, 0: 44/ 3:20. Erişim 06.12.2023
<https://www.youtube.com/watch?v=mY67chk2IZI>
- Aydın Kırman, “Klasik Türk Nesrinde Ses ve Anlam Tabakaları Üzerine”, *SBE Dergisi*, sayı 14 (2005): s. 45, erişim: 26 Mart 2025, https://turkoloji.cu.edu.tr/html/ak_nesir_anlam.htm?utm_source=chatgpt.com
- Gizem kurt. “Кубанский Казачий Хор - Там шли два брата (Türkçe Çeviri)Кубанский Казачий Хор - Там шли два брата (Türkçe Çeviri)” *Youtube*. 20 Temmuz 2021, 01: 06. Erişim 06.12.2023.
https://www.youtube.com/watch?v=tRZyjZG3WQA&list=PL_34ERr5VWaUGrrJM5GxIHrnF8X0pjGg&index=3